

ja en el S. XIII (per a les *VidesR*, supra), tant en el sentit de possessió (a), com en el de les coses que escauen o mostren relació moral o ideal (b); A) «si algú --- en la mia honor re edifica o basteix, o planta o sembra --- *pertayn* a mi», *CostTort*. (Ol., p. 424); «tot ço e quant a ells *pertanyie*, del camí de Benasal ansús» a. 1406, *Privilegis de Catí* (BSCC xv, 199).

B) Si la pertanyença només és d'índole ideal. «--- l'ufiçí qui a ells *pertanyia*», «si és cosa inconvenient a natura obra miraculosa, quant més és inconvenient al Senyor de natura que no pusca fer ço qui *pertany* a son voler sobre --- natura», *Blanq.* (NCL. II, 103.10, 200.4); «tu ·m fas scandalizar: e no sabs què *pertany* a Déu, mas saps què *pertany* a hom?», Arn. d. Vilanova (a. 1305, *Lliciò de Narbona*, NCL. I, 161.8); «senyal d'òmens bellicosos e disposts a les armes --- són que --- haja lo pits gran e ample --- e los braços loncs, e aquests accidents són aquells del leó, qui és quaix semblant, en quant pot *pertanyer* a la sua espècia»; «*pertany* a la virtut --- governar l'om en fer tots sos fets ab manera, e no ab força ne ab capacèria, ne ab oradura», Eiximenis (*Regiment*, § 226; *Dones*, § 149, 106v2, p. 224); «*pertany* als pares ---», *VidesR*, 253r1.

C) En aquesta acc. fou molt corrent a l'E. Mj. construir-lo com a refl.: «--- derrer libre --- haurà algunes transformacions e poètiques ficcions, scrites no en la manera que a la matèria *se pertany*, mas axí rudament e grossera com yo ho hauré sabut fer», *Curial* (NCL. III, 13.11); «aquest rey Martí --- demostrat que e·l dit comte de Urgell, davant tots, *se pertanyie* lo regne, féu, e constituí, aquell, governador general de tots sos regnes ---», *Fi del Comte d'Urgell* (NCL., 102).

Continuà en ús en els segles baixos, per més que a l'últim el deixés rovellar l'abandonament creixent de la llengua nacional per a usos morals, doctrinals i oficials; però no en manquen llavors testimonis en la literatura del poble, com en el romanç *Confessió de Nostra Senyora*, en un passatge que sens dubte era: «los manaments --- / los uns que donà a Moisès - en dos taules són escrits: / los uns *pertanyen* al Pare, - y altres *pertanyen* al Fill»; certs recitadors ineptes provaven de dir-ho en castellà, però sense ser capaços d'essorrar-hi molts mots catalans (els que imprimim en cursiva i altres), com fa el que donà la versió reco. per MilàF, *Romllo.*, 15.10, que és fàcil restablir a la genuïna forma catalana.

En venir la Renaixença fou ben fàcil, però, de restituir el seu llustre al mot català, llençant i repudiant l'intolerable castellanisme *pertenèixer*, que ens havien esmunyit predicadors i secretariets incultes i servils: la introducció d'aquest bord havia estat facilitada per la pressió conjunta de les dues llengües estrangeres invasores, fr. *appartenir* i cast. *pertenecer*, el domini dels quals s'estenia fins i tot a gran part de les terres d'oc (*pertenèr* junt amb *pertanher* era genuí en una part del seu territori, ja en l'època trobadoresca, i avui és popular i arrelat allà en prov., roerg. *âpartêne* etc.), mentre que amb nosaltres fan companyia Gascunya i altres terres d'oc (*pertagne*, *pertagne-s*, Palay). Sigui com vulgui, en català allò és un estrangerisme que con-

vé extirpar sense transigències.

DERIV.: *Pertanyent* [Llull; Busa-N.], *pertanyentment*; com a abstracte el llatínisme *pertinença* és forma legítima, que s'ha superposat a l'antiquat *pernyença* 'el fet de pertànyer a algú etc.' (distingit de *pertinença* 'qualitat de pertinent o apropiat').

CULTISMES: *Tangent* [Belv.]; *tangència*, *tangencial*, *tangencialment*. *Cotangent*. *Subtangent*. *Tangible* [Llull, A. Sci. I, 118]; *tangibilitat* [Llull]; *intangible* [Lab. 1888]; *intangibilitat* [id.].

Tacte, ll. *tactus*, -ús: trigà a usar-lo en la llengua viva, i més encara a ser adaptat del tot a formes catalanes; primer es troba usat en cat. en forma llatina: «esforçats-vos en virtut, com major la avets en entendre que ulls corporals en veer, ni·l gustus en gustar, ni·l *tactus* en tocar: cor en moltes coses les veets errar ---», Llull (*Art de Cont.*, *Blanq.* III, 162.4); *tactu* id., *Arbre Sci.*, però encara en el S. XVI no s'havia divulgat, vistes les perífrasis que s'usaven: «los mateixos nirvis qui són per al moviment --- tenen també facultat del *sentiment de tocar*», OPou (*TbPu.*, 267); en diccs. des del Lacav. (però aquí i fins al Lab. amb terminació llatinitzant *tacto*). *Tàctil* (o *tactible*, *tactiu*, *tactatiu*, +*tactual* Vogel etc.); *tactilitat*. Llull havia assajat *tactible* i *tactibilitat* en A. Sci.

Contacte [Lab. 1839], ll. *contactus*, -ús, id., derivat de *contingere* 'tocar, arribar fins a tocar alg. c.', que era derivat de *tangere* amb la normal degradació vocàlica. *Contagió* ant., després reemplaçat per *contagi*: ll. *contagio*, -onis: «*contagió*: malaltia que 's pega», Busa-N., i restà la forma usada fins al S. XVII² «lo qual moviment nos ha ingerit e ingereix sospita de *contagió*» a. 1592, i és la forma usada encara el 1631: sovint en la correspondència sanitària entre les autoritats de Perpinyà amb Barcelona i Girona (RLR LV, 91; LXII, 301): prova concloent de l'accent és que també es troba *contigió*: «Són estats certificats que en la vila de Marcella y ha hagut algun excés de *contigió*» a. 1598 (RLR IX, 70; *contigi* sens dubte err. tip. en RLR LXIII, 99, a. 1651). *Contagi* [Belv.]; *contatge* rar i bàrbar.

Contagiós, però, ja es troba abans: «lebroisia ha condició dels peccats mortals --- és significada avarícia --- que's pega e és malaltia *contagiosa*», StVicentF (*Quar.*, 26.170); «Perquè, millor difinint, se conega / l'original pecat de què fos neta / --- / qu' Adam passà [lleg. *pastà*?] ab erra indiscreta: / d'aquest verí, *contagiós*, malfícia / gens no prengué, per la gran amicitia / ---», Arnau Descós, a. 1487; «en temps que tans de mals *contagiosos* / a molts llocs corromputs los aires tenen, / fa·ns Déu mercé que en Mallorca no vénen, / de lo que devem tots star gloriosos», Jordi Dezcallar a. 1590 (JMBover, *BiEscrBal.*, 244.2.6, 238.1.1); «lo mal *contagiós* de peste és en dos llocs comarcans de la ciutat de Carcassona, lo hu dels quals ---» a. 1587 RLR LXII, 411; també alterat en *contigiós*: tots dos el 1631, RLR LXII, 302, 303, «malalties *contigioses* --- preservar de ---», 1651 (RLR LXIII, 99); *contagiositat*. *Contagiar* [Lab. 1839], *contagiable*.

Del mateix ll. *contingere* es derivà ll. *contigiús* 'el